

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет
Кафедра пропедевтики терапевтичної стоматології

«УЗГОДЖЕНО»

Гарант освітньо-професійної
програми «Стоматологія»

_____ Ольга Шешукова
“ _____ ” _____ 20__ року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова вченої ради
факультету міжнародного

_____ Лілія Буря
Протокол від _____ 20__ №__

СИЛАБУС

ВИРОБНИЧА ЛІКАРСЬКА ПРАКТИКА (МОДУЛЬ 2)

вибіркова дисципліна

Модуль 2. Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології

Рівень вищої освіти

другий (магістерський)

галузь знань

рівень вищої освіти

спеціальність

22 «Охорона здоров'я»

кваліфікація освітня

221 «Стоматологія»

кваліфікація професійна

магістр стоматології

форма навчання

лікар-стоматолог

освітньо-професійна програма

денна

курс та семестр вивчення

«Стоматологія»

навчальної дисципліни

3 курс, VI семестр

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри

пропедевтики терапевтичної
стоматології

Зав. кафедри _____ І.М.Ткаченко

Протокол від _____ 20__ №__

Полтава – 2024 рік

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Ткаченко Ірина Михайлівна, д.мед.н., професор Сидорова А.І., к.мед.н., доцент Марченко І.Я, к.мед.н., доцент Шундрик М.А., к.мед.н., доцент Павленко С.А., к.мед.н., доцент Назаренко З.Ю., к.мед.н., доцент Ляшенко Л.І., к.мед.н., асистент Водоріз Я.Ю., доктор філософії, асистент Дворник А.В., доктор філософії, асистент Браїлко Н.М., асистент
Профайл викладача (викладачів)	https://prop-terstom.pdmu.edu.ua/
Контактний телефон	(0532)635677
Е-mail:	propterstom@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті УМСА	https://prop-terstom.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів / годин – 2,0/60 год, із них:

Лекції (год.) – 0 год

Практичні (семінари) (год.) – 15 год

Самостійна робота (год). – 45 год

Вид контролю ПМК 2

Політика навчальної дисципліни

Політика формується у рамках навчальної дисципліни Виробничої лікарської практики «Модуль 2. Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології» та відбувається у рамках норм законодавства України щодо доброчинності, Статуту та положення ПДМУ.

Важливою умовою успішного навчального процесу є особисте дотримання кожним здобувачем вищої освіти університету правил поведінки, прийнятих в університеті та в суспільстві. Здобувач вищої освіти університету, як майбутній лікар, повинен мати високий рівень культури поведінки, поводити себе гідно, тактовно, зберігати витримку і самоконтроль. Здобувач вищої освіти повинен вчасно приходити на практичні та самостійні позааудиторні заняття, які відбуваються на клінічних

базах, без запізнень, повинен бути одягнений у відповідну медичну форму (білий халат або хірургічний костюм, змінне взуття та медична шапочка). Здобувач вищої освіти не повинен порушувати графік навчального процесу, приходити на заняття з конспектом і підготовленим по темі заняття, не допускати невиконання навчального плану та індивідуального навчального плану без поважних на те причин. Здобувач вищої освіти, який допустив пропуски занять без поважної на те причини, зобов'язаний у триденний термін відпрацювати заняття.

При організації освітнього процесу в ПДМУ здобувачі вищої освіти та викладачі діють відповідно до:

Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті.

Положення про доброчесність здобувачів вищої освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету.

Правила внутрішнього розпорядку для здобувачів вищої освіти Полтавського державного медичного університету.

Положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті.

Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти Полтавського державного медичного університету та інш. (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/departments-npr/normativni-dokumenty>)

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Виробнича лікарська практика «Модуль 2. Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології» є складовою частиною терапевтичної стоматології – дисципліни, методи якої спрямовані на збереження стоматологічного здоров'я порожнини рота людей, профілактику виникнення хвороб пародонта та слизової оболонки порожнини рота.

Набуті таким чином знання та вміння вони використовуватимуть під час практичної діяльності лікаря-стоматолога.

Проходження виробничої лікарської практики передбачає засвоєння теоретичного матеріалу щодо особливостей роботи лікаря-стоматологата основних маніпуляцій і їх відпрацювання під контролем керівника (у вигляді практичних занять та консультацій); самостійної роботи здобувача вищої освіти у стоматологічних відділеннях та закріплення отриманих знань і умінь у вигляді самостійних чергувань, підготовки до практичних занять, засвоєння практичних навичок, заповнення основної звітної документації, індивідуальної роботи та підготовки до підсумкового контролю знань.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)

Проходження виробничої лікарської практики «Модуль 2. Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології» зі здобувачами вищої освіти 3 курсу стоматологічного факультету передбачене після набуття знань з анатомії людини, гістології, цитології та ембріології, патологічної анатомії,

біологічної хімії, мікробіології, вірусології та імунології, патоморфології, патофізіології, фармакології, внутрішньої медицини, соціології, а також з основних клінічних дисциплін (пропедевтики терапевтичної та дитячої терапевтичної стоматології, профілактики стоматологічних захворювань), з якими інтегрується програма виробничої практики.

Постреквізити.

Як навчальна дисципліна, виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології надає змогу сформуванню засади подальшого вивчення здобувачем вищої освіти дисциплін професійної підготовки – стоматології дитячого віку, терапевтичної стоматології, що передбачає інтеграцію з ними "по вертикалі" та формування умінь застосовувати знання в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

Метою проходження виробничої лікарської практики є перевірка та закріплення знань і практичних навичок з *роботи* лікаря-стоматолога, отриманих здобувачами вищої освіти відповідно до Стандарту вищої освіти України другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 – «Охорона здоров'я», спеціальності 221 – «Стоматологія».

Основними завданнями проходження виробничої практики є:

- Навчитися визначати фактори ризику основних стоматологічних захворювань та їх ускладнень.
- Використовуючи стандартну технологію, на підставі нормативних документів вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення (амбулаторну карту стоматологічного пацієнта, щоденник обліку виконаної роботи).
- Визначати зміст організації роботи терапевтичного стоматологічного відділення поліклініки, дотримуватися лікувально-охоронного та санітарно-гігієнічного режиму, демонструвати знання щодо методів стерилізації стоматологічного інструментарію та порядку догляду за ним.
- Проводити обстеження стоматологічного хворого, застосовувати на практиці провідні синдроми і симптоми у терапевтичній стоматології, обґрунтувати і формулювати попередній діагноз; вміти аналізувати результати обстеження та проводити диференціальну діагностику, формулювати остаточний діагноз основних захворювань, визначати характер та принципи лікування пацієнтів в клініці терапевтичної стоматології, складати план лікування хворого на карієс, його ускладнення та некаріозні ураження в залежності від форми, перебігу захворювання, віку та загального стану пацієнта, виявляти різні клінічні варіанти та ускладнення найбільш поширених стоматологічних захворювань, проводити їх первинну та вторинну профілактику.
- Проводити оцінку стану гігієни порожнини рота за гігієнічними індексами та ефективності проведення її. Надавати рекомендації по гігієні порожнини рота з урахуванням індивідуальних особливостей пацієнта з одонтопатологією.

- Оволодіти методами знеболення при лікуванні одонтопатології, препарування каріозних порожнин за Блекум, роботи стоматологічним інструментарієм і ендодонтичними інструментами, методиками роботи з пломбувальними матеріалами хімічного, світлового твердіння, для тимчасових пломб і кореневих каналів.
- Оволодіти методами діагностики та надання невідкладної допомоги на стоматологічному прийомі у лікаря стоматолога-терапевта.
- Ознайомитися із веденням обліково-звітної документації лікаря стоматолога, виписувати рецепти і знати вимоги до умов зберігання медикаментозних препаратів, пояснювати механізм впливу під час їх застосування.

Компетентності та результати навчання згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні)

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті). Згідно з вимогами «Стандарту вищої освіти України» виробнича практика лікарська «Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології» забезпечує набуття студентами *компетентностей*:

– *інтегральна*: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

– *загальні*:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
5. Здатність спілкуватися англійською мовою. Здатність використовувати міжнародні греко-латинські терміни, скорочення і кліше у фаховому усному й писемному мовленні.
6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
10. Здатність бути критичним і самокритичним.
11. Здатність працювати в команді.
12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
13. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.

– *спеціальні*:

1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.
2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
4. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепнолицевої області.
5. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепнолицевої області.
6. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.
7. Спроможність проводити лікування основних захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
8. Спроможність до організації та проведення скринінгового обстеження в стоматології.
9. Спроможність оцінювати вплив довкілля на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).
10. Спроможність ведення нормативної медичної документації.
11. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

Результати навчання для дисципліни.

«Модуль 2. Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології», як навчальна дисципліна, закладає фундамент для формування в подальшому інтегративних кінцевих програмних результатів навчання згідно зі Стандартом вищої освіти України фахівців другого (магістерського) рівня спеціальності «Стоматологія».

По завершенню вивчення дисципліни «Модуль 2. Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології» студенти повинні **знати**:

- Принципи та норми лікарської етики і медичної деонтології.
- Структуру стоматологічної поліклініки та організацію роботи відділення терапевтичної стоматології лікувального закладу.
- Вимоги до ведення обліково-звітної документації стоматологічного прийому.
- Правила дезінфекції і стерилізації стоматологічного обладнання, інструментарію.
- Правила техніки безпеки роботи зі стоматологічним обладнанням під час роботи в стоматологічному кабінеті.
- Основні та додаткові методи обстеження стоматологічного хворого на терапевтичному прийомі при діагностиці карієсу, некаріозних уражень твердих тканин зуба, пульпіту, періодонтиту.
- індексу оцінку: гігієнічного стану, рівня ураження твердих тканин зубів та пародонта.

- Етіологію, патогенез, клініку, діагностику та диференційну діагностику карієсу, некаріозних уражень твердих тканин зуба, пульпіту, періодонтит.
- Принципи, методи, показання до застосування знеболення в клініці терапевтичної стоматології.
- Особливості надання невідкладної допомоги пацієнту при термінальних станах.
- Особливості лікування карієсу, пульпіту, періодонтиту.
- Методи та засоби індивідуальної та професійної гігієни порожнини рота, методики профілактики карієсу зубів.
- Принципи, форми і методи первинної профілактики розвитку карієсу зубів на державному, соціальному, медичному та індивідуальному рівнях застосування.

Вміти:

- Підготувати стоматологічну установку, стоматологічний інструментарій, пломбувальні матеріали, обладнання до роботи.
- Готувати до роботи робоче місце лікаря-стоматолога на терапевтичному прийомі.
- Провести клінічне обстеження стоматологічного хворого, використовуючи основні та додаткові методи обстеження.
- Заповнити амбулаторну картку стоматологічного хворого, записати зубну формулу, виписати направлення в фізіотерапевтичний кабінет, на рентген-обстеження.
- Скласти план лікування хворого на карієс, пульпіт, періодонтит.
- Проводити знеболення твердих тканин зуба та пульпи.
- Виписувати рецепти призначених лікарських розчинів.
- Проводити лікування карієсу, пульпіту, періодонтиту.
- Проводити професійну чистку зубів.
- Визначати гігієнічні індекси, індекси карієсу.
- Проаналізувати віддалені результати лікування карієсу, пульпіту, періодонтиту.
- Проводити бесіди, лекції на санітарно-просвітницьку тему.

Тематичний план лекцій (за модулями) із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

– не передбачено навчальним планом.

Тематичний план практичних занять за модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№ з/п	Назва теми	Кіл-сть годин
ВИРОБНИЧА ЛІКАРСЬКА ПРАКТИКА		
Модуль 2: Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології		
1.	Принципи організації роботи стоматологічного кабінету терапевтичного профілю. Техніка безпеки під час роботи в стоматологічному кабінеті. Обліково-звітна документація лікаря-стоматолога терапевта. Профілактика невідкладних станів в	2

	клініці терапевтичної стоматології (запаморочення, втрата свідомості, гіпертонічний криз, кропивниця, анафілактичний шок). Визначення провідних симптомів та надання невідкладної допомоги. Оцінка стану хворого. - техніка безпеки під час роботи у стоматологічному кабінеті; - мета та завдання курсу практики з терапевтичної стоматології; - обліково- звітна документація; - алгоритм надання допомоги при невідкладних станах в клініці терапевтичної стоматології.	
2.	Проведення основних методів обстеження пацієнта (опитування – уточнення скарг, анамнезу захворювання, анамнезу життя; огляд - зовнішній, огляд переддвер'я порожнини рота, власне порожнини рота, зубних рядів, місця захворювання - огляд причинного зуба – зондування , перкусія, пальпація слизової оболонки порожнини рота в проекції верхівки кореня, пальпація регіональних лімфатичних вузлів. Проведення визначення стану гігієни порожнини рота за індексами Гріна-Верміліона, Федорова-Володкіної. Оцінка результатів їх проведення. Заповнення амбулаторної картки хворого. Методика проведення професійної гігієни порожнини рота. Методика видалення зубних відкладень ручним способом та з використанням фізичних пристосувань (скейлер) і хімічних засобів. - алгоритм обстеження стоматологічного пацієнта; - індексна оцінка стану гігієни порожнини рота; - алгоритм проведення професійної гігієни порожнини рота; - алгоритм видалення зубних відкладень ручним способом; - алгоритм видалення зубних відкладень з використанням фізичних пристосувань.	2
3.	Проведення основних методів обстеження пацієнта з карієсом (опитування – уточнення скарг, анамнезу захворювання, анамнезу життя; огляд - зовнішній, огляд переддвер'я порожнини рота, власне порожнини рота, зубних рядів, місця захворювання - огляд причинного зуба – зондування , перкусія, пальпація слизової оболонки порожнини рота в проекції верхівки кореня, пальпація регіональних лімфатичних вузлів. Проведення додаткових методів обстеження пацієнта з карієсом (термодіагностика, електроодонтодіагностика, рентгендіагностика) , діагностичних тестів (тест на препарування), оцінка результатів їх проведення. Заповнення амбулаторної картки хворого. Проведення диференціальної діагностики карієсу. Встановлення діагнозу та визначення тактики лікування карієсу з урахуванням клінічного перебігу патології (гострий, хронічний, множинний, рецидивуючий, вторинний). Етапи лікування гострого, хронічного карієсу. Особливості лікування множинного карієсу. Участь у диспансерному спостереженні пацієнтів. - алгоритм обстеження стоматологічного пацієнта з карієсом; - алгоритм проведення додаткових методів обстеження; - алгоритм лікування гострого, хронічного карієсу; - алгоритм лікування множинного карієсу.	2
4.	Проведення основних методів обстеження пацієнта з пульпітом (опитування – уточнення скарг, анамнезу захворювання, анамнезу життя; огляд - зовнішній, огляд переддвер'я порожнини рота, власне порожнини рота, зубних рядів, місця захворювання - огляд причинного зуба – зондування , перкусія, пальпація слизової оболонки порожнини рота в проекції верхівки кореня, пальпація регіональних лімфатичних вузлів. Проведення додаткових методів обстеження пацієнта з пульпітом (термодіагностика, електроодонтодіагностика, рентгендіагностика), проведення діагностичних тестів – тесту з анестезією, визначення тригерних зон, обстеження місць виходу периферійних гілок трійчастого нерву (точок Валле), оцінка результатів їх проведення. Інтерпретація рентгенограми. Проведення диференційної діагностики пульпіту. Заповнення амбулаторної картки хворого. Встановлення діагнозу та визначення методу лікування пульпіту з урахуванням клінічного перебігу патології . Етапи лікування гострого, хронічного пульпіту та його загострення. Вибір методу знеболення та знеболюючого засобу. Перша допомога при гострому гнійному пульпіті та при загостренні хронічного пульпіту.	2

	- алгоритм обстеження стоматологічного пацієнта з пульпітом; - алгоритм проведення додаткових методів обстеження пацієнта з пульпітом; - алгоритм лікування пульпіту з урахуванням клінічного перебігу патології; - алгоритм проведення знеболення.	
5.	Проведення основних методів обстеження пацієнта з періодонтитом (опитування – уточнення скарг, анамнезу захворювання, анамнезу життя; огляд - зовнішній, огляд переддвер'я порожнини рота, власне порожнини рота, зубних рядів, місця захворювання - огляд причинного зуба – зондування , перкусія, пальпація слизової оболонки порожнини рота в проекції верхівки кореня (визначення провідних симптомів: Лукомського, Кроне, Мармассе, Шмрекера), пальпація регіональних лімфатичних вузлів. Проведення додаткових методів обстеження пацієнта з періодонтитом (термодіагностика, електроодонтодіагностика, рентгендіагностика) , оцінка результатів їх проведення. Інтерпретація рентгенограми. Проведення диференційної діагностики періодонтиту. Заповнення амбулаторної картки хворого. Встановлення діагнозу та визначення методу лікування періодонтиту з урахуванням клінічного перебігу патології. Етапи лікування гострого, хронічного періодонтиту та його загострення. Лікування хронічних форм верхівкового періодонтиту в скорочені терміни. Лікування хронічних форм верхівкового періодонтиту в багатокореневих зубах. Вибір методу знеболення та знеболюючого засобу. Перша допомога при гострому гнійному періодонтиті та при загостренні хронічного періодонтиту. - алгоритм обстеження стоматологічного пацієнта з періодонтитом; - алгоритм проведення додаткових методів обстеження пацієнта з періодонтитом; - алгоритм лікування періодонтиту з урахуванням клінічного перебігу патології; - алгоритм проведення знеболення.	2
6.	Проведення основних методів обстеження пацієнта з некаріозними ураженнями: гіперестезія, клиновидний дефект, ерозія емалі, хімічний некроз, флюороз зубів - (опитування – уточнення скарг, анамнезу захворювання, анамнезу життя; огляд - зовнішній, огляд переддвер'я порожнини рота, власне порожнини рота, зубних рядів, місця захворювання - огляд причинного зуба – зондування, перкусія, пальпація слизової оболонки порожнини рота в проекції верхівки кореня, пальпація регіональних лімфатичних вузлів. Проведення додаткових методів обстеження пацієнта з некаріозними ураженнями (термодіагностика, електроодонтодіагностика, рентгендіагностика, вітальне фарбування), діагностичних тестів (тест на препарування), оцінка результатів їх проведення. Заповнення амбулаторної картки хворого. Встановлення діагнозу та визначення тактики лікування некаріозних уражень. Етапи лікування некаріозних уражень. Участь у диспансерному спостереженні пацієнтів. - алгоритм обстеження стоматологічного пацієнта з некаріозними ураженнями: гіперестезія, клиновидний дефект, ерозія емалі, хімічний некроз, флюороз зубів; - алгоритм проведення додаткових методів обстеження пацієнта з некаріозними ураженнями: гіперестезія, клиновидний дефект, ерозія емалі, хімічний некроз, флюороз зубів; - алгоритм лікування періодонтиту з урахуванням клінічного перебігу некаріозних уражень;	2
7.	Підсумковий модульний контроль 1. - перелік питань до підсумкового модульного контролю.	1

Самостійна робота. Опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних занять (перелік із зазначенням основних питань, що повинні бути вивчені)

№ з/п	Назва теми	Кіл-сть годин
----------	------------	------------------

Модуль 2: Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології		
1.	Підготовка до практичних занять.	3
2.	Самостійна робота на базах практики	
2.1	Засвоєння практичних навичок, наведених у плані практичної підготовки студента	26
3	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять.	
3.1	Підготовка стоматологічного інструментарію та матеріалів до стерилізації. підготовка до роботи робочого місця лікаря-стоматолога на терапевтичному прийомі. Надання лікарської невідкладної допомоги при непритомності, шоці, алергічних реакціях, гіпертонічному кризі.	1
3.2	Клінічне обстеження стоматологічного хворого з використанням основних та додаткових методів обстеження. Дослідження регіонарних лімфатичних вузлів та щитовидної залози.	1
3.3	Тригерні зони та обстеження місць виходу периферійних гілок трійчастого нерва. Проводити обстеження місця захворювання, пальпації, зондування, перкусії. Допоміжні методи обстеження пацієнта з одонтопатологією. Техніка проведення видалення м'якого зубного нальоту, над- і під'ясеневого зубного каменю різними способами: механічним, за допомогою скелера, хімічним. Необхідний набір інструментів.	2
3.4	Техніка проведення знеболення (аплікаційне, ін'єкційне) твердих тканин зуба та пульпи. Техніка препарування каріозних порожнин 1-5 класу за Блеком під різні пломбувальні матеріали, атипових каріозних порожнин. Проведення діагностичних тестів із знеболенням, на препарування. Обґрунтування та практичне використання лікувальних прокладок. Показання, вибір матеріалу.	2
3.5	Обґрунтування та практичне використання фізичних методи під час комплексного лікування та профілактики карієсу і некаріозних уражень. Техніка накладання девіталізуючої пасти (миш'якова, параформальдегідна). Техніка відкриття пульпової камери, ампутації та екстирпації пульпи, видалення гнилого розпаду з кореневих каналів. Техніка механічної обробки кореневих каналів за step-back, crown-down техніками. Техніка визначення довжини кореневого каналу. Обґрунтування та практичне використання для обробки кореневих каналів методики електрофорезу та депофорезу. Техніка пломбування кореневих каналів пластичними нетвердіючими, пластичними твердіючими матеріалами та за допомогою гутаперчевих штифтів.	2

4.	Заповнення основної звітної документації — щоденника виробничої практики та підсумкового звіту	4
5.	Індивідуальна робота: — реферат, бесіди або підготовка санітарного бюлетеня та доповідь на клінічних конференціях баз кафедри.	2
6.	Підготовка до проведення підсумкового модульного контролю.	2
	Разом годин	45

Індивідуальні завдання:

Модуль 2: Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології

1. Виготовлення санітарного бюлетеню та написання рефератів.
2. Виготовлення засобів для унаочнення навчання (навчальних стендів, таблиць, препаратів тощо).
3. Підготовка наукових студентських робіт та доповіді на наукових студентських конференціях.
4. Участь у конкурсах професійної майстерності, фахових студентських олімпіадах з дисципліни.

1. Підготувати огляд наукової літератури за темами, що вивчаються.

2. Провести наукове дослідження по темі:

- Провести обстеження стану гігієни рота у пацієнтів різних вікових груп.
- Провести обстеження пацієнтів з гіперстезією твердих тканин зуба.
- Визначити кислотостійкість емалі зубів за допомогою ТЕР-тесту та надати рекомендації пацієнтам з підбору методів індивідуальної гігієни.

3. Написати реферат по темі:

- Особливо небезпечні інфекційно-вірусні захворювання: гепатит, СНІД, кір. Їх прояви в порожнині рота і засоби індивідуального захисту.
 - Вплив факторів оточуючого середовища на стан твердих тканин зубів та органів порожнини рота.
 - Індивідуальна та професійна гігієна порожнини рота, як запорука здоров'я пацієнта.
 - Здоровий спосіб життя. Заходи по його дотриманню і особиста гігієна пацієнта.
 - Карієс: причини розвитку, проблеми профілактики, лікування та запобігання ускладнень.
 - Галітоз – проблема неприємного запаху з порожнини рота.
 - Профілактика карієсу та його ускладнень.
 - Пульпіт і періодонтит, як вогнища хроніоінфекції та хроніоінтоксикації організму.
 - Правові аспекти організації стоматологічної допомоги населенню в умовах приватної стоматологічної клініки.
4. Провести санітарно-просвітницьку роботу у поліклініці під час прийому пацієнтів, під час проф. оглядів.
 5. Провести профілактичні бесіди.
 6. Виготовити санітарний бюлетень.

Перелік теоретичних питань для підготовки студентів до ПМК 2.

Модуль 2: Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології

1. Знати правила техніки безпеки при роботі в стоматологічному кабінеті.
2. Надати лікарську невідкладну допомогу при непритомності, шоці, алергічних реакціях, гіпертонічному кризі.
3. Провести суб'єктивне обстеження пацієнта: зібрати скарги, анамнез захворювання і життя.
4. Провести клінічне обстеження стоматологічного хворого, використовуючи основні та додаткові методи обстеження.
5. Дослідження регіонарних лімфатичних вузлів та щитовидної залози, їх пальпацію.
6. Визначення тригерних зон та обстеження місць виходу периферійних гілок трійчастого нерва.
7. Обстеження місця захворювання, пальпації, зондування, перкусії.
8. Зубна формула: визначення і призначення. Запис клінічної (за графіко-цифровою і двозначною системами) і анатомічної зубної формули.
9. Допоміжні методи обстеження пацієнта з одонтопатологією (термодіагностики, електроодонтодіагностики, карієс-маркування).
10. Заповнити амбулаторну картку стоматологічного хворого, записати зубну формулу, виписати направлення в фізіотерапевтичний кабінет, на рентген-обстеження.
11. Провести визначення гігієнічного індексу за Федоровим-Володкіною, Green-Vermillion та дати оцінку стану гігієни порожнини рота.
12. Провести видалення зубного нальоту, та зубного каменю різними способами: механічним, фізичним, хімічним.
13. Виписати рецепти призначених лікарських речовин.
14. Скласти план лікування хворого на карієс, пульпіт, періодонтит.
15. Оцінити дані рентгенологічного та лабораторних методів обстеження.
16. Провести знеболення (аплікаційне, ін'єкційне) твердих тканин зуба та пульпи.
17. Провести поетапне препарування каріозних порожнини 1-5 класу за Блемом, каріозних порожнин під композитні пломбувальні матеріали, атипичних каріозних порожнин – розкриття, некректомія, формування каріозної порожнини.
18. Провести діагностичні тести на знеболення та препарування.
19. Провести медикаментозну обробку каріозної порожнини.
20. Приготувати лікувальну прокладку, змішати пломбувальний матеріал для ізолюючих прокладок, постійних пломб.
21. Накласти лікувальну, ізолюючу прокладку, тимчасову і постійну пломбу (цементну, з композиту хімічного та світлового твердіння) при лікуванні карієсу, пульпіту, періодонтиту.
22. Відновити анатомічну форму зуба композитними пломбувальними матеріалами при некаріозних ураженнях твердих тканин зуба (ерозія, клиноподібний дефект, гіпоплазія, тощо).

23. Призначити по показанням фізичні методи під час комплексного лікування та профілактики карієсу і некаріозних уражень.
24. Надати невідкладну допомогу пацієнту з гострим гнійним пульпітом.
25. Видалити тимчасову, постійну пломбу, герметичну пов'язку.
26. Провести розкриття порожнини зуба.
27. Трепанувати коронку інтактного зуба.
28. Накласти девіталізуючу пасту (миш'якову, параформальдегідну) і накласти герметичну пов'язку.
29. Відкрити пульпову камеру, ампутувати, екстирпувати пульпу зуба, видалити її путридний розпад з кореневих каналів.
30. Провести розкриття верхівкового отвору для створення відтоку ексудату при гострих формах та загостренні хронічного верхівкового періодонтиту.
31. Провести механічну обробку та розширення кореневих каналів за step-back, crown-down техніками.
32. Провести медикаментозну обробку, висушування кореневих каналів.
33. Визначити довжину кореня і кореневого каналу за рентгенівським знімком, за допомогою апекс-локатора.
34. Провести муміфікацію та імпрегнацію в кореневих каналах.
35. Використати для обробки кореневих каналів методики електрофорезу та депо-форезу.
36. Провести пломбування кореневих каналів пластичними нетвердіючими, пластичними твердіючими матеріалами та за допомогою гутаперчевих штифтів.
37. Провести розпломбування кореневих каналів.
38. Провести шліфування та полірування постійних пломб з різних пломбувальних матеріалів.
39. Визначити кислотостійкість емалі зубів за допомогою ТЕР-тесту.
40. Провести обчислення розповсюдженості, інтенсивності та приросту інтенсивності карієсу.
41. Провести видалення над ясеневого та підясеневого зубного каменю ручним способом і за допомогою скейлера.
42. Провести медикаментозну обробку зубо-ясеневих кишень та слизової оболонки порожнини рота.
43. Провести професійну чистку зубів.
44. Провести оцінку ефективності проведення гігієни порожнини рота.
45. Провести визначення гігієнічного індексу за Федоровим-Володкіною та оцінити стан гігієни порожнини рота.
46. Провести визначення гігієнічного індексу за Гріном-Верміліоном та оцінити стан гігієни порожнини рота.
47. Провести покриття зубів фтор-лаком, рем-терапію.
48. Провести бесіди, лекції на санітарно-просвітницьку тему.
49. Провести диференціальну діагностику початкового карієсу з некаріозними ураженнями, середнього карієсу з хронічним періодонтитом, гострого глибокого карієсу з гіперемією пульпи зуба та хронічними формами

пульпіту, гострого гнійного пульпіту з невралгією трійчастого нерва і гострим гайморитом.

50. Провести диференціальну діагностику пульпіту з періодонтитом.

51. Провести вибір раціонального метода лікування карієсу, пульпіту, періодонтиту з використанням нових матеріалів, методик та технологій.

52. Провести знеболення та застосовувати різні його види (всерединопульпарне, спонгіозне, інтралігаментарне, тощо).

53. Провести вибір найбільш ефективних медикаментозних засобів та препаратів для профілактики розвитку і лікування некаріозних уражень, карієсу, пульпіту і періодонтиту.

54. Проаналізувати віддалені результати лікування карієсу, пульпіту, періодонтиту.

55. Дати рекомендації по гігієні порожнини рота з урахуванням індивідуальних особливостей хворого.

Перелік практичних навичок до підсумкового модульного контролю

Модуль 2

Модуль 2: Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології

Ведення щоденника виробничої лікарської практики, який заповнюється студентом кожного дня та підписується викладачем після завершення самостійної частини роботи студента у стоматологічній поліклініці. По закінченні модулю виробничої лікарської практики студентом заповнюється Підсумковий звіт про виконану роботу.

Під час проходження виробничої лікарської практики з терапевтичної стоматології у стоматологічних поліклініках студент повинен оволодіти наступними практичними навичками:

1. Вміти підготувати стоматологічну установку, робоче місце стоматологічний інструментарій, пломбувальні матеріали, обладнання до роботи лікаря-стоматолога на терапевтичному прийомі.
2. Вміти проводити обстеження згідно алгоритму. Запис зубної формули.
3. Знати правила техніки безпеки при роботі в стоматологічному кабінеті.
4. Вміти надати невідкладну допомогу при непритомності, шоці, алергічних реакціях, гіпертонічному кризі пацієнту на стоматологічному прийомі.
5. Вміти проводити суб'єктивне обстеження пацієнта на стоматологічному прийомі у лікаря стоматолога-терапевта: опитування (скарги, анамнез життя, анамнез захворювання) та об'єктивне обстеження (огляд хворого, огляд передосіння порожнини рота, власне порожнини рота, зубних рядів, місця захворювання (причинного зуба), зондування, перкусія, пальпація слизової оболонки порожнини рота в проекції верхівки кореня причинного зуба, пальпація регіонарних лімфатичних вузлів, щитоподібної залози).
6. Вміти проводити оцінку отриманих результатів обстеження.

7. Вміти проводити та оцінювати дані додаткових методів обстеження: термодіагностика, рентгендіагностика, електро-одонтодіагностика, вітальне фарбування, люмінесцентна діагностика, трансліюмінаційна діагностика.
8. Вміти проводити та оцінювати дані діагностичних тестів: на препарування, з анестезією, визначення тригерних зон, обстеження місць виходу периферійних гілок трійчастого нерва (точки Валле).
9. Визначати індекси гігієни порожнини рота (Федорова-Володкіної, Гріна-Вермільона).
10. Вміти заповнювати амбулаторну картку стоматологічного хворого.
11. Вміти проводити вибір раціонального методу лікування карієсу, пульпіту, періодонтиту з використанням нових матеріалів, методик та технологій.
12. Проводити аналіз віддалених результатів лікування карієсу, пульпіту, періодонтиту.
13. Вміти видаляти зубні нашарування.
14. Вміти визначати кислотостійкості емалі зубів (ТЕР, КОШРЕ, СКТ-тест). Оцінювати отримані дані
15. Проводити герметизацію фісур.
16. Вміти проводити діатермокоагуляцію.
17. Вміти проводити місцеве знеболювання при лікуванні стоматологічних захворювань різними методами (аплікаційне, інфільтраційне, провідникове).
18. Вміти накладати та видаляти тимчасові пломби і герметичні пов'язки при лікуванні карієсу, пульпіту, періодонтиту.
19. Вміти накладати кофердам.
20. Вміти проводити obturaцію кореневих каналів зубів різними матеріалами.
21. Вміти проводити пломбування каріозних порожнин зубів різними пломбувальними матеріалами.
22. Вміти проводити пряме і непряме покриття пульпи.
23. Вміти проводити шліфування та полірування пломб з усіх видів пломбувальних матеріалів.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – підсумковий модульний контроль.

Система поточного та підсумкового контролю.

Оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти включає вхідний, поточний та підсумковий контроль знань, умінь і навичок. При цьому використовуються стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти (таблиця 1).

Таблиця 1. Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності,

		вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з

		теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
--	--	---

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті та під час самостійної роботи у відділеннях лікувальних заходів. Для контролю застосовуються наступні засоби діагностики рівня підготовки студентів: контроль виконання практичних навичок, розв'язування ситуаційних задач, тест-контроль теоретичної підготовки. Поточне оцінювання студентів проводиться за традиційною 4-бальною системою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Керівники виробничої практики аналізують роботу студентів у відділеннях, враховуючи їх **дисципліну** (студент не повинен мати пропусків днів практики), якість ведення Щоденника, якість оволодіння практичними навичками визначеними переліком з модуля, застосування принципів етики та деонтології у практиці лікаря.

Критерії оцінки самостійного опанування практичними навичками під час проходження практики відповідно переліку визначеному в Підсумковому звіті в балах:

«5» балів - отримує студент, який письмово виклав запропоновану кількість маніпуляцій та ґрунтовно описав їх на достатньо високому теоретичному рівні.

«4» балів - отримує студент, який письмово виклав запропоновану кількість маніпуляцій та надав їм теоретичний опис, але допустив при цьому несуттєві помилки.

«3» балів – отримує студент, який письмово виклав запропоновану кількість маніпуляцій та надав їм теоретичний опис, але допустив при цьому суттєві помилки.

«2» балів - отримує студент, який письмово виклав запропоновану кількість маніпуляцій та надав їм теоретичний опис, але допустив при цьому грубі суттєві помилки.

Санітарно-просвітницька робота (випуск санітарних бюлетенів, проведення бесід, реферати) оцінюються як індивідуальна робота студента.

Одним із видів діяльності студентів та його контролю з боку керівника практики є ведення щоденника виробничої лікарської практики. Щоденник є основним документом на період виробничої лікарської практики, включаючи її захист. Студенти зобов'язані за період практики кожен день записувати в щоденник все, що зроблено за день практики. У ньому тако ж у загальній послідовності відображається суспільно-корисна робота (випуски санітарних бюлетенів, написання рефератів, проведення бесід та ін.).

Не менше двох разів на тиждень студент повинен подати щоденник на перевірку асистенту (доценту) – керівнику виробничої практики від кафедри і щоденно – на підпис безпосередньому керівникові (лікарю від лікувального закладу).

Під час вивчення модуля студент заповнює підсумковий звіт про виконану роботу. Після закінчення виробничої лікарської практики, складання цифрового та текстового звітів студенту видається характеристика

та рецензія на Щоденник, які підписані безпосереднім керівником практики та головним лікарем. При написанні характеристики та рецензії слід відображати такі показники: рівень теоретичної підготовки, оволодіння практичними навичками, знання рецептури, дотримання основ деонтології та етики, ставлення студента до оволодіння практичними навичками. Характеристика повинна бути завірена печаткою лікувального закладу, де проводилась виробнича лікарська практика. Наявність заповненого відповідно форми та завіреного підписом керівника практики Щоденника та підсумкового звіту є обов'язковим для допуску студента до підсумкового модульного контролю.

Після завершення вивчення усіх тем модуля проводиться розрахунок середнього арифметичного значення отриманих оцінок та їх подальша конвертація у бали згідно з таблицею.

Таблиця. Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотирьохбальній оцінці.

Середній бал за поточну успішність (А)	Бали за поточну успішність з модуля (А * 24)	Бали за ПМК з модуля (А*16)	Бали за модуль та/або екзамен (А*24 + А*16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
2	48	32	80	F FX	2 незадовільно
2,1	50	34	84		
2,15	52	34	86		
2,2	53	35	88		
2,25	54	36	90		
2,3	55	37	92		
2,35	56	38	94		
2,4	58	38	96		
2,45	59	39	98		
2,5	60	40	100		
2,55	61	41	102		
2,6	62	42	104		
2,65	64	42	106		
2,7	65	43	108		
2,75	66	44	110		
2,8	67	45	112		
2,85	68	46	114		
2,9	70	46	116		
2,95	71	47	118		
3	72	50	122	E	3 задовільно
3,05	73	50	123		
3,1	74	50	124		

3,15	76	50	126		
3,2	77	51	128		
3,25	78	52	130	D	
3,3	79	53	132		
3,35	80	54	134		
3,4	82	54	136		
3,45	83	55	138		
3,5	84	56	140	C	4 добре
3,55	85	57	142		
3,6	86	58	144		
3,65	88	58	146		
3,7	89	59	148		
3,75	90	60	150		
3,8	91	61	152		
3,85	92	62	154		
3,9	94	62	156		
3,95	95	63	158		
4	96	64	160	B	
4,05	97	65	162		
4,1	98	66	164		
4,15	100	66	166		
4,2	101	67	168		
4,25	102	68	170		
4,3	103	69	172		
4,35	104	70	174		
4,4	106	70	176		
4,45	107	71	178		
4,5	108	72	180	A	5 відмінно
4,55	109	73	182		
4,6	110	74	184		
4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		
4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

До підсумкового контролю допускається студент, який відвідав усі практичні заняття та виконав запропоновану кількість практичних навичок, виклав їх у письмовій формі та надав обґрунтовані відповіді на запитання щодо змісту Щоденника, набравши не менше 72 бала з 120 максимальних балів.

Підсумковий модульний контроль виробничої лікарської практики, який у вигляді підсумкового модульного контролю, передбачає демонстрацію вмінь і практичних навичок з переліку до модулю і вирішення двох ситуаційних завдань.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент під час модульного контролю, становить 80, при цьому:

- практичні навички – 60 балів;
- два ситуаційні завдання – 20 балів (по 10 балів за кожне завдання).

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 50 балів.

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліку, визначеного програмою практики. Всього студент за засвоєння модуля (залікового кредиту) набирає 200 балів, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів, за результати модульного підсумкового контролю – 80 балів.

Методи навчання

Викладання дисципліни забезпечується наступними методами:

- **вербальні**, що забезпечують **сприймання і засвоєння** знань студентами (пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);
- **наочні** (спостереження, ілюстрація, демонстрація);
- **практичні для застосування знань і набуття й закріплення умінь і навичок**;
- **перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок**;
- **інноваційні методи навчання: ділова гра, кейс-метод.**
- **заохочення** за наукові публікації або призові місця за участь у олімпіаді з дисциплін серед ВНЗ України, студентських конференціях тощо.

Максимальна ефективність навчання досягається за умови системного поєднання даних методів.

Методи контролю

Контроль знань з вивчення дисципліни проводиться у вигляді: **поточного контролю**, що здійснюється на кожному практичному занятті й дає змогу виявити рівень засвоєння окремих елементів навчального матеріалу; **підсумкового модульного контролю** — слугує для перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок з модуля навчальної дисципліни шляхом тестування, контролю теоретичних знань та практичних навичок. Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: тестовий контроль; розв'язування ситуаційних задач; структуровані письмові роботи; структурований за процедурою контроль практичних навичок та умінь відповідно до переліку практичних навиків до кожного заняття;

Методичне забезпечення:

- робочий навчальний план і програма виробничої практики;
- плани практичних занять та самостійної роботи студентів;

Силабус для студентів з вивчення дисципліни "Виробнича лікарська практика з терапевтичної стоматології" Модуль 2;

- методичні вказівки до практичних занять для студентів;
- методичні вказівки для самостійної роботи студентів на практичному занятті, включаючи матеріал для теоретичної підготовки та орієнтовні карти для оволодіння професійними вміннями та навичками, тести для самоконтролю відповідно до тем практичних занять.
- тестові та контрольні завдання до практичних занять;
- питання та завдання до контролю засвоєння розділу;
- перелік теоретичних питань та завдань для перевірки практичних навичок під час підсумкового модульного контролю.

Рекомендована література

Базова (наявна в бібліотеці ПДМУ)

1. Терапевтична стоматологія: Підручник для студентів стоматологічного факультету вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / За ред. Анатолія Ніколішина – Вид. 2-ге, виправлене і доповнене. – Вінниця: Нова Книга, 2012. – 680 с.
2. Терапевтична стоматологія: У 4 т. — Т. 2. Карієс. Пульпіт. Періодонтит. Ротовий сепсіс: Підручник для мед. ВНЗ III—IV рів. акред. / За ред. А.В. Борисенка. - К.: Медицина, 2010. – 560 с.
3. Терапевтична стоматологія: підручник: У 4 т. – Т. 4. Захворювання слизової оболонки порожнини рота / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко та ін. – К.: Медицина, 2010. – 640 с.
4. Терапевтична стоматологія: підручник: У 4 т. – Т. 3. Захворювання пародонта / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, А.М. Політун та ін. – К.: Медицина, 2008. – 616 с.

Допоміжна

1. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М.Батіг, В.І.Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
2. Галузевий медико-економічний стандарт надання стоматологічної допомоги на I, II та III рівнях: Амбулаторна допомога / [К.М. Косенко, Ю.М. Бахуринський, В.Я. Скиба та ін.]. – Одеса: Астропринт, 2000. – 384 с.
3. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
4. Ковальов Є.В. Обстеження хворого та діагностика одонтопатології в клініці терапевтичної стоматології: навчально-методичний посібник / Є.В. Ковальов, І.Я. Марченко, М.А. Шундрік. – Полтава, 2005. – 124 с.
5. Ковальов Є.В. Періодонтит: навчальний посібник / Є.В. Ковальов, М.А. Шундрік, І.Я. Марченко. – Полтава, 2004. – 161 с.
6. Ковальов Є.В. Пульпіт. Патоморфологія. Клініка. Лікування: учбов. посібник / Є.В. Ковальов, В.М. Петрушанко, А.І. Сидорова. – Полтава, 1998. – 119 с.

7. Крок-2. Тести з терапевтичної стоматології. Збірник завдань для підготовки до тестового екзамену з терапевтичної стоматології. Тесты по терапевтической стоматологии. Сборник заданий для подготовки к тестовому экзамену по терапевтической стоматологии./ За ред. Проф.. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ «Медицина», 2011. – 286 с.
8. Кухта С.Й. Терапевтична стоматологія: Тлумачний словник / С.Й. Кухта. – Львів: Світ, 1995. – 235 с.
9. Куроєдова В.Д., Коршенко В.О., Денисенко В.В. Проблеми ВІЛ/СНІДу в стоматології. – Полтава, 2010. – 96 с.
10. Мащенко І.С. Лікування і профілактика карієсу зубів: навчальний посібник / І.С.Мащенко, Т.П. Кравець. – Дніпропетровськ: АРТ-Прес, 2003. – 307с.
11. Мельничук Г.М. Практична одонтологія: курс лекцій із карієсу та некаріозних уражень зубів, пульпіту і періодонтиту: навчальний посібник / Г.М. Мельничук, М.М. Рожко. – Івано-Франківськ, 2003. – 392 с.
12. Наказ МОЗ України “Про затвердження нормативів надання медичної допомоги та показників якості медичної допомоги” за №507 від 28.12.2002 р.
13. Ніколішин А.К. Флюороз зубів / А.К. Ніколішин. – Полтава, 1999. – 135с.
14. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч. закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «УМСА» – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016 р. – 439 с.
15. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МБЦ „Медінформ”, 2007. – 236 с.
16. ALGORITHMS OF PRACTICAL SKILLS ON PROPEDEUTICS OF THERAPEUTIC DENTISTRY / Tkachenko I.M., Marchenko I.Y., Shundrik M.A. – Poltava: «ASMI», 2021 – 160 s.
17. Фармакотерапія в стоматології: навчальний посібник / В.І. Герелюк, Н.В. Нейко, Т.Д. Павлюк, В.В. Материнський. – Івано-Франківськ, 2001. – 58 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронний ресурс [http://dental-ss.org.ua/load/kniga_stomatologia/terapevticheskaja/8]
2. Електронний ресурс [<http://www.stomatkniga.ru/index.php?start=48>]
3. Електронний ресурс [http://stomatbook.blogspot.com/p/blog-page_14.html]
4. Електронний ресурс [<http://www.mosdental.ru/Pages/Page28.1.html>]
5. Електронний ресурс [http://mirknig.com/knigi/nauka_ucheba/1181309066-terapevticheskaya-stomatologiya-uchebnik.html]
6. Електронний ресурс [<http://nashol.com/2011041354397/propedevtika-stomatologicheskikh>]
7. Електронний ресурс [zabolevanii-skorikova-l-a-volkov-v-a-bajenova-n-p.html]

8. Електронний ресурс [<http://www.booksmed.com/stomatologiya/2393-propedevtika>]
9. Електронний ресурс [stomatologicheskikh-zabolevaniy-skorikova.html]
10. Електронний ресурс [http://dental-ss.org.ua/load/kniga_stomatologia/terapevticheskaja/8].
11. Електронний ресурс [<http://www.stomatkniga.ru/index.php?start=48>].
12. Електронний ресурс [http://stomatbook.blogspot.com/p/blog-page_14.html].
13. Електронний ресурс [<http://www.mosdental.ru/Pages/Page28.1.html>].
14. Електронний ресурс [<http://ru.bookos.org/g/%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F>].
15. Електронний ресурс [<http://www.booksmed.com/stomatologiya/153-terapevticheskaya-stomatologiya-borovskij.html>]
16. Електронний ресурс [<http://knigi.tr200.net/f.php?f=%EF%F0%EE%EF%E5%E4%E5%E2%F2%E8%EA%E0+%F2%E5%F0%E0%EF%E5%E2%F2%E8%F7%E5%F1%EA%EE%E9+%F1%F2%EE%EC%E0%F2%EE%EB%EE%E3%E8%E8&p=0>]
17. Електронний ресурс [http://mirknig.com/knigi/nauka_ucheba/1181309066-terapevticheskaya-stomatologiya-uchebnik.html]

Розробники: д.мед.н., професором Ткаченко І.М.,
к.мед.н., асистент Ляшенко Л.І.